

Землевпоряд. вісн. – 2002. – № 4. – С. 16–22. 2. Андрейцев В. І. Економічне і земельне право України / В. І. Андрейцев. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 271 с

2. Про затвердження Порядку державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і Порядку надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 черв. 2011 р. № 703. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України : прийнятий 1 лип. 2004 р. № 1952-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553. 29. П.

4. Мартин А.Г. Регулювання ринку земель в Україні : монографія /А.Г.Мартин. – К.: Аграр Медіа Груп, 2011. – 254 с.

5. Земельний кодекс України. – К.: Парлам. вид-во, 2001. – 71 с.

Тетяна Пулипенко, Юлія Савюк

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ІНКУБУВАННЯ

У статті на основі аналізу нормативної бази, а також бізнес-практики проаналізовано проблеми соціально-правового регулювання бізнес-інкубування. Визначено пріоритетні напрямки та заходи вдосконалення у даній сфері на основі вивчення світового досвіду регулювання у сфері бізнесу.

Ключові слова: нормативний акт, бізнес, середовище, правове регулювання.

На сучасному етапі розвитку економіка України схильна до значних змін, обумовлених такими загальносвітовими тенденціями розвитку як глобалізація, поглиблення міжнародного поділу праці, підвищення відкритості національних економік, зростання ролі технологій, людського капіталу та інформації, прагнення до інноваційного розвитку і максимального використання економічного потенціалу, що в свою чергу стимулюють розвиток економічної інтеграції і регіональної диференціації.

Актуальні тенденції трансформації українського економічного простору визначають необхідність розробки нового підходу до інкубації бізнесу. Важливою умовою успішної діяльності бізнес-інкубатора є його адекватність існуючому економічному середовищу, а також здатність швидко реагувати на мінливі зовнішні умови.

Різні аспекти бізнес-інкубування висвітлені в роботах В. Айгістової О., Демідова В., Кожевіної Н., Коробова С., Микитюк О., Нежиборець В., Рожена О., Яремія В. Проте, стан теоретичних і методичних розробок вітчизняних вчених в області створення організаційних умов розвитку малого бізнесу, зокрема у вигляді бізнес-інкубаторів, не дозволяє сьогодні державним органам управління ефективно впливати на процеси становлення і розвитку підприємницького сектору. У цьому зв'язку особливу актуальність мають аналіз теоретичних положень, накопиченого досвіду та розробка системи організаційних умов створення бізнес-інкубаторів в Україні.

Інкубація бізнесу є одним з інфраструктурних механізмів підтримки підприємництва, розрахованих на довгостроковий період. Бізнес-інкубатори допомагають створенню малих і середніх підприємств, як правило, інноваційного типу. І ця функція стає все більш важливою, оскільки вихід

підприємств на старі і нові ринки ускладнюється через посилення внутрішньої і зовнішньої конкуренції. Інкубатори опікують молоді фірми, допомагаючи їм виживати і рости під час стартового початкового періоду, коли вони найбільш уразливі. Інкубатори забезпечують практичну адміністративну допомогу, доступ до фінансування й основні професійні і технічні послуги. Більшість інкубаторів також пропонують підприємницьким фірмам спільні офісні послуги, доступ до устаткування, гнучкі умови оренди і розширюваний простір - усі під одним дахом. Головна мета програми інкубації - готувати і випускати успішні підприємства, що є фінансово життєздатними й автономними, коли вони залишають інкубатори, звичайно через два чи три роки.

Отже, бізнес-інкубатор представляє собою найбільш ефективну форму організаційної підтримки малих підприємств на початковій стадії їх розвитку.

Процес формування нормативно-правової бази, яка регулює діяльність інноваційних підприємств пройшов декілька етапів і сьогодні продовжує своє становлення. Законодавче регулювання діяльності інноваційних підприємств в Україні здійснюється такими нормативно-правовими актами, як: Господарський Кодекс, Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4.07.2002 р., Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р., Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13.12.1991 р., В законодавстві не надається чіткого визначення поняттю бізнес-інкубатор, але в ЗУ «Про інноваційну діяльність» визначається, що інноваційне підприємство може функціонувати у вигляді бізнес-інкубатору.

Отже, Бізнес-інкубатор – це організація, що надає на певних умовах і на певний час спеціально обладнані приміщення та інше майно суб'єктам малого та середнього бізнесу, які здійснюють свою діяльність з метою отримання фінансової самостійності [2].

Тобто бізнес-інкубатори дають можливість суб'єктам підприємницької діяльності повністю зосередитись на підприємницьких завданнях та знизити витрати на управлінський апарат. Термін перебування в бізнес-інкубаторі триває близько 12 місяців, але може досягати і трьох років.

Інкубатор, як форма й елемент інноваційної інфраструктури, знаходиться в постійному розвитку, логіку якого багато в чому допомагає зрозуміти історія виникнення і поширення інкубаторів.

Бізнес-інкубатори як місце для становлення малих підприємств з'явилися наприкінці 50-х років 20 ст. у США. Першим був проект одного американського соціолога. Ідея здавалася примітивною : соціолог орендував дешево нікому не потрібний старий вокзал, поділив його на невеличкі кімнати, найняв кваліфікованих кадрів (юриста і економіста) і дешево здавав офіси для початківців малого бізнесу. Результати перевершили сподівання. Якщо за звичайних умов із 100 бізнесменів-початківців на ноги зводилося ледве 12, то в цьому бізнес-інкубаторі майже 30% їх успішно перейшло з малого в середній бізнес, а значна кількість успішно заволоділа певною ринковою нішею. [7]

Лише протягом 90-х років XX століття завдяки діяльності бізнес-інкубаторів сектором малого бізнесу було створено близько 80% нових

робочих місць у Європі та США. Потреба в бізнес-інкубуванні зумовлена також соціально-економічною природою малого підприємництва: протягом трьох років роботи виживає лише 14–30% новостворених малих підприємств. Тоді як у бізнес-інкубаторі ця чисельність значно зростає і становить 85-86%. [5]

В Україні перші бізнес-інкубатори були створені наприкінці 90-х рр. минулого століття. Серед них: технологічний бізнес-інкубатор “Харківські технології”, бізнес-інкубатор Херсонської промислової палати, бізнес-інкубатор Об’єднаного профкому Чорнобильської АЕС тощо. Метою їхнього функціонування було навчання менеджменту, маркетингу, бізнес-планування; маркетингові дослідження конкурентоспроможності продукту і методів його просування та ін.

У 2019 році, за даними Держпідприємництва, зареєстровано понад 80 бізнес-інкубаторів. За даними ж нещодавно проведеного Українською асоціацією бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів (УАБІЦ) моніторингу діяльності бізнес-інкубаторів, їхня чисельність виявилася значно меншою і складає лише близько 10-ти бізнес-інкубаторів, які реально працюють. Така суттєва розбіжність у даних спричинена, насамперед, досі законодавчо не визначеним поняттям бізнес-інкубатора.

Мета бізнес-інкубатору – забезпечення сприятливих організаційно-економічних умов для розвитку малого і середнього бізнесу, підвищення конкурентоздатності підприємств і компаній на ринку шляхом надання всебічної допомоги підприємцям на всіх стадіях організації і функціонування підприємств, сприяння формуванню і розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього бізнесу, створення нових робочих місць.

Суть процесу бізнес-інкубування полягає у наданні компаніям – клієнтам: 1) робочого простору, обладнаного меблями, комп’ютерами, зв’язком та оргтехнікою, на пільгових умовах оренди; 2) приміщень загального користування (переговорні кімнати, зали для нарад і тренінгів, кухонний простір та ін.); 3) ряду сервісів (на платній, пільговій або безкоштовній основі), починаючи від таких базових, як послуги секретаря, адміністрування, бухгалтерський та управлінський облік, доступ в Інтернет, і закінчуючи комплексом спеціалізованих послуг, що містить:

Проектну експертизу, допомогу в написанні бізнес-плану;

Консалтинг з різних аспектів підприємницької діяльності;

Залучення зовнішніх фахівців і менторів, послуги з підвищення кваліфікації та навчання (тематичні семінари та тренінги);

Послуги із захисту і оцінки інтелектуальної власності, ліцензуванню і сертифікації інноваційної продукції;

Допомога в отриманні банківських кредитів, надання гарантій для банків, залучення венчурних фондів та бізнес – ангелів;

“Упаковку” проектів під інвесторів: дизайн та підготовку презентаційних матеріалів, організацію виставок і презентацій проектів та інші послуги [8].

На сьогоднішній день виділяють декілька видів бізнес-інкубаторів:

1. Віртуальні бізнес – інкубатори, що пропонують послуги в кіберпросторі. Віртуальний бізнес-інкубатор – це унікальний ІТ-продукт, створений для допомоги підприємцям. Бізнес-інкубатор став надійним

інструментом розвитку фінансової та майнової підтримки малого та середнього підприємництва.

2. Територіально-виробничі комплекси і коопераційні мережі – являють собою об'єднання підприємств, що діють в географічній близькості один від одного в одному галузевому секторі.

3. Бізнес-інкубатори, орієнтовані на розвиток наукомістких малих підприємств. Зокрема, це так званий інкубатор технологій – наукомістке підприємство, пов'язане з університетом, науково-технологічним парком або інноваційним центром. Його завдання – обслуговування малих інноваційних підприємств, вирощування нових підприємницьких структур, надання їм допомоги у виживанні та успішній діяльності на ранній стадії розвитку.

4. Венчурні інкубатори, які використовують зонтичний бренд бізнес-інкубатора та налагоджують взаємодію з венчурними інвесторами, органами державної влади, великими компаніями з інших країн. [9]

На основі вивчення досвіду використання механізму бізнес-інкубаторів в країнах з розвинутою економікою, розроблено таку модель бізнес-інкубатора, використання якої може сприяти як розвитку, так і управлінню малим бізнесом: [5]

Ефективність діяльності бізнес-інкубаторів пов'язана як з організаційними, так і економічними чинниками. Їх розвиток не завжди потребує бюджетних вливань і може здійснюватися за рахунок спонсорства або самофінансування. Їх здатність самоокупуватись лише 10 – 60%.

Українські бізнес – інкубатори здебільшого існують за рахунок власних коштів підприємств, а саме прибутку.

Основними напрямками фінансування бізнес-інкубаторів є: фінансування з державного бюджету: держава надає низку прямих та непрямих (певні податкові пільги або інші преференції) видів державної допомоги; залучення приватного капіталу; власні кошти підприємств.

В діяльності бізнес-інкубаторів спостерігається дефіцит власних коштів. Наприклад фінансування бізнес-інкубаторів в США здійснюється коштами штатів і місцевих органів влади; субсидії (часто без повернення) від федерального уряду; орендну плату підприємців, які користуються послугами “інкубаторів”; відсоток від доходів тих, що вийшли з “інкубаторів”, успішно функціонуючих малих компаній; кошти університетів та інших навчальних закладів, промислових корпорацій, приватних осіб.

Для сприяння розвитку бізнес-інкубаторів в Україні створено Українську асоціацію бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів. Найбільш успішними бізнес-інкубаторами України можна вважати Eastlabs, iHUB, Happy Farm, GrowthUp, Wannabiz, Voomy IT-парк та Polyteco.

Головна проблема, з якою їм доводиться стикатися – відсутність повноцінних команд, які могли б грамотно реалізувати ідею. Як правило, це дві-три людини, що мають бізнес-ідею або технологію, яка може представляти інтерес для потенційного інвестора. В основному, це технарі, фахівці по софту або хард, іноді маркетологи. Якщо в команді немає грамотного юриста та економіста, стартап закінчується банкрутством.

За статистикою, близько 70% проектів, що отримали інвестиції, розоряються або переформатуються в іншу команду і з іншим керівником.

На другий етап фінансування виходять 20-25% проектів, причому шанси отримати інвестування належного рівня у проекту, який не зумів повернути початкові вкладення, вкрай низькі. І тільки 5% стартапів роблять дійсно потужний ривок» [10]

Основними проблемами на шляху розвитку бізнес-інкубаторів є: відсутність законодавчої бази діяльності бізнес-інкубаторів; відсутність належних приміщень; низька інформованість місцевих керівників про можливості бізнес-інкубаторів у розвитку підприємництва регіону;

Заходи, які сприятимуть розвитку бізнес-інкубаторів: 1) розробка відповідного законодавства, який буде регулювати механізм функціонування інкубаторів на території України; 2) підвищення ролі держави у матеріальному забезпеченні інноваційних структур, а саме надання фінансової підтримки та формування відповідного розподілу держбюджету з урахуванням частки інноваційної складової; 3) проведення наукових, науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт за пріоритетними напрямками діяльності; 4) створення, розвиток, модернізацію та реконструкцію науково-технологічних, експериментальних та дослідно-промислових дільниць продукції; 5) придбання обладнання, устаткування та інших засобів виробництва, пов'язаних з впровадженням інновацій.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський Кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15_
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12_.
4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
5. Васільєва Л.М. Бізнес-інкубатор як форма й елемент інноваційної інфраструктури [Електронний ресурс] / Л.М. Васільєва. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/26_OINXXI_2009/Economics/52632.doc.htm.
6. Толмачова О. Бізнес-інкубатор як форма підтримки малого та середнього бізнесу [Електронний ресурс] / О. Толмачова, Ю. Мазур. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2009/Economics/41648.doc.htm.
7. Історія розвитку та сутність бізнес-інкубування. Найбільш затребувані бізнес-інкубатори України [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://tempus.nung.edu.ua/uk/news>.
8. Роль бізнес-інкубаторів і технопарків у розвитку інноваційного підприємництва [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://stud.com.ua/42440/menedzhment/rol_biznes_inkubatoriv_tehnoparkiv_rozvitku_innovatsiyного_pidpriyemnitstva.
9. Водянка Л. Д. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В УКРАЇНІ [Електронний ресурс] / Л. Д. Водянка, К. В. Горошовська. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: [vkrnuen_2015_10_6%20\(2\).pdf](http://vkrnuen_2015_10_6%20(2).pdf).
10. Джерела фінансування стартапів [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://bizua.org/266/dzherela-finansuvannya-startapiv>.